

ХАРАКТЕРНИ ЧЕРТИ НА ДРАМАТУРГИЯТА НА ВАЛЕРИ ПЕТРОВ

РУМЯНА МИЛЕВА

Наскоро един наш поет посвети стихотворение на Валери Петров и опитвайки се да подражава на неговия стил, го озаглави „Валерими Петрови“. Наистина римите, които пише Валери Петров, могат да бъдат само негови. Още първите стихове на някое стихотворение от този поет издават неговия личен почерк. Съвсем естествено възниква въпросът — на какво се дължи висотата на цялата литературна продукция на този автор. Дали тя е плод само на литературния талант на Валери Петров?! Самият поет дава отговор на този въпрос:

На масата те чака топ хартия,
и трябва да го изхабиш — уви! —
за да си кажат: — Леко му върви!

Тази творческа самовзискателност не се постига лесно. Свързана е с време и нерви, с някои трудности, независещи понякога от волята на твореца. Но цялата борба не е напразна (тя дори трябва да бъде желана!), щом съвестта на писателя е чиста.

За читателите е особено важно творческото веруване на писателя да е съизмеримо с неговото житейско веруване. А нима иначе можем да повярваме на написаното, нима иначе литературата би могла да ни завладе, да ни провокира и в крайна сметка да ни насочи към активна житейска позиция?!

За съжаление не са били редки случаите, когато сме се сблъскали с катастрофалното разминаване между вътрешния мир на твореца и неговото произведение, почувствували сме изкуствеността. Творчеството на Валери Петров е завладяващо и естествено, далеч от всякаква поза, пропито от любов към човека. Изключителната интелигентност на този автор не му позволява да покаже на бял свят нещо неизпитано, слабо, нещо, което не му е легнало на сърцето. Негово вече прочетено произведение не може да бъде забравено, а новата му творба напомня за своя автор.

Но усилията на Валери Петров са скрити някъде дълбоко в творческата история на всяка негова творба. Читателят получава вече завършения вариант и за него този момент е най-важният. Той поглъща на един дъх всичко, което авторът разказва с лекота (видима, но невинаги реална), и много рядко се замисля какво струва това на писателя.

Самовзискателността на Валери Петров и като творец, и като човек е пословична. Критичният му поглед уголемява собствените му дребни недостатъци, държи го винаги в напрежение. Това зорко самовглеждане е може би първопричината за непрекъснатото самоусъвършенствуване на този творец. Негов пръв помощник се явява самоиронията. И странно откъде идва това негово вечно недоволство, когато Валери Петров може да бъде пример за съвестност, великодушие и деликатност? (А може би тъкмо тук е причината.)

Цялото творчество на този автор апелира за повече простота и естественост в нашите взаимоотношения, за повече красота в делниците ни. Авторът го боли, той се

страхува за съвременника, заплашен от опасността да се превърне в човек без душа (?), без сетива за доброто и красивото. Еснафщината и произтичащият от нея глизъм пускат все по-дълбоки корени в съвременната душевност. Девалвацията на някои „стари“ добродетели би могла да уплаши всеки разумен човек. Накъде вървим?

С всяка своя творба Валери Петров прибавя към нашето естествено зрение качества: проникателност, докосва се до дълбочините на нашата душа, за да ни разкрие тайни, които трудно бихме прозрели без неговата фина намеса. Валери Петров никога не натрапва своето собствено мнение, не повишава тон, нито пък се смята за абсолютно безгрешен. За него слабостите и заблудите са един добър житейски урок. Всеки човек се учи от собствените си грешки, но също така добър учител е и литературата. Това не означава, че литературното произведение дава готови изводи за това, как да се живее. Изводите всеки прави сам за себе си, съобразявайки литературната творба със собствения си ръст.

Драматургичните творби на Валери Петров представляват пестра мозайка от случки, образи, различни гледни точки. Самият творец разбира трудността и в крайна сметка невъзможността да се „улови“ светът. Нещата имат много страни. За пиесите и киносценариите му е характерна многоплановостта. Авторът знае накъде води зрителя. Той го занимава с неща познати и в същото време зрителят разбира колко далеч е бил от тях. Нещата от живота са показани от един необичаен ъгъл. Зрителят запазва свободата си сам да прецени дали е „за“ или „против“. Той има чувството за откривателство, без да забележи, че драматургът го е накарал да повярва в неговата истина, да стане страстен защитник на неговата вяра.

Структурата на драматургичните творби на Валери Петров е лавинообразна. Към основната тема се включват и други теми, към старото значение се прибавя ново.

В детската пиеса „Меко казано“ есенната картина в началото е една („езикът не може със думи да изкаже колко е хубаво!“), а в края уж същата, но различна („тази картина, макар и красива, е весела външно, а всъщност не толкоз. . .“). Това е така, защото първата картина се намира в началото на пиесата и има относително самостоятелно звучене. Втората картина е в самия край на драматургичното действие и освен че изразява един красив есенен ден, отразява вече и преживяванията на малкия Светльо.

Валери Петров накъсва драматичното действие в творбите си на множество малки (на пръв поглед) случки. Получава се една своеобразна динамика и наситеност на художественото време. Като илюстрация могат да се споменат мислените случки на двамата ремсисти в „Откъде се знаем“, разговорите (равносилни на случки) между момчето и момчето в „Слънцето и сянката“, разказите на актьора в „Йо-хо-хо“, срещите на Пешо и Виолета в „Първи урок“, четирите епизода от живота на Ваньо в „Рицар без броня“, отделните дубли (не на снимания филм, а на живота) в „Един снимачен ден“.

Валери Петров индивидуализира и типизира действащите лица в своите драматургични творби. Много често той не поставя имена на своите герои. Така зрителят може да се постави на тяхно място. От друга страна, героите са индивидуализирани чрез речта.

В „Когато розите танцуват“ образите на Младия и Стария са типизирани — характеризират определен тип хора със свое отношение към живота. Но те също са и условни, защото са натоварени с по-голямо, философско значение. Те представляват две противоположни тенденции, непрекъснато борещи се помежду си у всеки един човек — борбата на старостта с младостта.

Има някои герои, които Валери Петров само типизира. Такива са майката и бащата на Ваньо („Рицар без броня“). Авторът изгражда един завършен образ на еснафа. Бедната душевност на двамата намира израз в бедния им речник. Всеки еснаф притежава същия запас от думи, има същите цели, действа по същия начин и се изразява по същия начин.

Но това не е така с малкия Ваньо, въпреки че той е едно момченце, което прилича на много други момченца. Има нещо, което прави Ваньо да бъде тъкмо Ваньо, а не някое друго момче на неговата възраст. Зрителят се приближава до неговата дет-

ска същност не само чрез постъпките му, но и чрез неговите мисли (разговорите, които той води наум с Говорителя).

В „Слънцето и сянката“ Момчето и Момичето са двама младежи с типични за младостта черти. Това ги свързва с всички други младежи като тях. Но те са и съвсем конкретни — едно момиче и едно момче с неповторимостта на тяхната среща, разговорите помежду им и любовта им.

Валери Петров изобразява действителността не само с реални картини, взети от самия живот. Той използва и иреално, приказно действие, за да изрази по-добре, по-пълно реалността.

Цялото действие в „Меко казано“ става по време на един детски сън. Но този сън не е обикновен. Той включва в себе си много „истински“ неща — написаното писмо от Светльо до баба му, неговото съжаление за това, че е излъгал, цял арсенал от животни, натоварени със задачата да помогнат на момчето при преодоляването на неговата грешка. Важно е да не се нарани детската душа. Момчето само трябва да разбере лошите си постъпки и да не ги повтара.

В киносценария „Йо-хо-хо“ Валери Петров също използва приказното (измислените разкази на актьора), за да разкрие по-добре действителността. Читателят (респективно зрителят) непрекъснато съпоставя развитието на героите в разказа и в реалното действие. Медицинската сестра Цеца, кумир на малкото момче Лъони и обита в романтичен ореол в приказката, в живота се оказва не толкова романтична. Затова пък двамата „съквартиранти“ на актьора са също толкова злодеи в разказа, колкото са и антипатични в действителността. Авторът с голям психологизъм показва как малкото момче живее своя най-истински живот в приказката, която чува. Затова то с нетърпение чака мига, когато отново ще може да отиде при своя покровител и той ще започне да му рисува нови, съвсем непознати светове.

Психологическо обяснение има и разказът на актьора. Чрез него той изявява своята жажда за творчество в най-тежкия момент от живота си, когато не знае дали ще оздравее и дали ще може отново да бъде на сцена. Разказът криволичи, включвайки противоречивото „аз“ на разказвача — неговото добродушие се преплита със завладялата го безнадеждност и той изведнъж грубо заявява, че гордият пират е нищо и никакъв страхливец. Но разколебаването трае само минута, защото насълзените очи на малкото момче отново му връщат великодушното сърце. Този епизод се отминава като „шега“ (колко такива истински шегги има в живота) и всичко благополучно продължава нататък.

Една житейска шега е разводът на родителите на Лъони. Никак не е чудно, че момчето искрено се привързва към актьора и го смята за своя истински баща Така Валери Петров индиректно (защото това е една съвсем странична линия от действието) отбелязва необходимостта на детето от родителска ласка и обич, независимо че живее в „модерните времена“.

В киноновелата „Откъде се знаем?“ чрез измислените случки от момичето и войничето авторът разкрива тяхната неопитност, чистота и вяра в идеята. Докато двамата отхвърлят случка след случка, ние все по-добре ги опознаваме. Самите герои най-пълнокръвно изживяват измислените от тях случки. За читателите (зрителите) те са най-вярната реалност за двамата. И когато накрая се случва единствената реалност в разказа — момичето и момчето са убити, — ние не можем да я приемем и я отхвърляме. Защото двамата ремсисти трябва да останат, да ги има. Те са необходими на нас, живите!

В една от най-хубавите пиеси на Валери Петров („Когато розите танцуват“) авторът въвежда като действащо лице духът на младостта. Така става съвсем естествено разбъркването на подредеността на нещата — тяхното битие неочаквано прекъсва, също така неочаквано продължава или се застъпва с друго битие. Героите получават възможността да намерят своето най-истинско лице, като отрекат или утвърдят досегашното си лице. Валери Петров с лекота смесва противоположни наглед неща — любов и дълг, младост и старост. Това преливане на различни същности е необходимо на автора, за да утвърди тези стойности, които според него трябва да по-

беждават в живота. Старецът накрая е убеден, че младостта е по-силна от старостта. А Младия, чрез своето превъплъщение в съпруга, ни разкрива необходимостта от това понякога дългът да победи силата на любовното увлечение.

Валери Петров с голяма лекота постига един естествен диалог в драматургията си. Той предреа убедително бърбенето на трите любовни двойки, поетичния разговор между влюбения колхоздач и момичето („Когато розите танцуват“). Също така убедително авторът ни въвежда в разговорите между двамата млади от „Слънцето и сянката“. Въпреки че техният диалог е от съвсем друго естество. Те говорят за обикновени неща, но ние чувстваме богатия подтекст, който писателят влага в думите им. Така техният житейски разговор прераства в общофилософски размисъл за смисъла на живота. Освен това думите на единия резонират в душата на другия, става едно непрекъснато преливане на нещо същностно между двамата.

Съвсем друг е диалогът между майката и бащата в „Рицар без броня“. Той е едно-странен. Всеки се е ограничил в собствената черупка, в еснафското си съществуване. Той изразява, от една страна, техните бедни същности, а от друга — полученото в резултат на това отчуждение.

И колкото и на пръв поглед неправдоподобно да звучи, вуйчото на Ваньо (от същото произведение) намира равностоен събеседник в малкото момче, а не в лицето на неговите родители. В приятелския разговор между двамата Ваньо получава равни права.

Интересно е съотношението между диалозите и монологите в драматургичните произведения на Валери Петров. В „Слънцето и сянката“ монологът на всеки от двамата преминава в диалог, защото любовта е един диалог между двама. Пък и целта на автора е такава — да покаже колко много всеки човек има нужда да бъде чул, да бъде с някой друг.

Момичето разсъждава за смисъла на живота, сравнявайки всеки човешки живот с една морска вълна: „Всяка си въобразява, че кой знае какво ще направи, надига се, пени се, реве и накрая стига там, където са стигнали и другите преди нея. . . Какво остава от всичко? Малко пяна.“ Нейният любим подхваща това разсъждение. Наистина всичко това е вярно. Не е по силите на човека да завладее света. Но въпреки всичко това той не може без устрем, без преодоляване. И момчето стига до нещо различно от всякаква хладна разсъздателност, до нещо по-голямо и необяснимо — всяка вълна сама за себе си извършва героизъм. Независимо че той се губи в голямото море.

В „Копче за сын“ песните на дядото са израз на нежност към внучето, но, от друга страна, те са негов монолог. Песните на Мадлен („Честна мускетарска“) са монолог на нейния живот. От него ние разбираме, че всеки мъж охотно се е отбивал в нейната кръчма и е разкривал болките на своето сърце, взимайки смелост от нейната крехка нежност. Но идва един ден, когато, правейки равносметка на своя живот, същият този мъж, който не е обръщал внимание на нейната женственост, се „хваща“ в желание за истинска близост с нея, разбира (или по-скоро не може да разбере) как толкова късно осъзнава, че тъкмо Мадлен е обичал, че тъкмо тя му е липсвала през всичкото време.

Изпълнена с монолози е пиесата „Когато розите танцуват“. На пръв поглед това е необяснимо поради жанровата ѝ близост до комедията (монологът дълго време стои във владенията на трагедията). Но всеки монолог не е самоцелен, а има определена функция в драматическото действие.

Първият монолог на Стария е насочен навътре към него самия. Той изразява неговото отчаяние и безнадеждност, защото зад сивия ноември на неговия живот се показва вече декември. Но монологът му в края на пиесата изразява неговата променена същност.

Монологите на Младия са насочени вън от него. Те целят да променят Стария. В първия монолог на Младия ние разбираме за пагубната страст, обхванала Стария — неговите любими рози са се превърнали в цел на живота му. Така на зрителя става ясно, че Стария ще бъде обект на целенасочена промяна от страна на Младия, въплътيل в себе си духа на младостта.

Вторият монолог на Младия има общофилософско звучене. Той изразява невъзможността на човека да улови времето, което бързо отлита. Само за влюбените времето спира, но за съжаление тази заблуда не трае вечно.

Следващият монолог на Младия може да се нарече действен. Той има за цел да промени Стария. Изграден е на основата на контраста:

Май нали е, виж го — започва всичко с „май“
при него никой нищо със сигурност не знай!
Май люби, май не люби, май в ада си, май в рай! —
И твоят ум се губи във майската омая!
И в този май ти дебнеш зад своя розов храст
във тъмното, обхванат от някаква си страст
безсмислена и суха, студена и старешка!

Последните два монолога на Младия нямат вече превъзпитателен характер поради променилата се същност на Стария (неговото подмладяване). Те са по-скоро един отворен монолог, който прелива в диалог със зрителя:

И старецът във таен час
на спомените се отдава
и пак сърцето му тревожно
в миг зачестява пулса свой
и невъзможното възможно
се мъчи да направи той,
защото няма жив човек
без този наш порок сърдечен,
за който няма още лек,
защото е вроден и вечен!

И оптимистичното продължение:

да гледаш все напред и никога назад,
туй значи да си мъдър и значи да си млад!

Когато накрая все пак дойде времето на непреодолимата старост, човекът пак може да излезе победител в неравната борба с живота:

... Когато пък дойде твоята гара,
ти пресегни се мълком за чантата си стара
и отвори вратата и токоз тихо слез,
че влакът шом потегли по пътя си, онез,
които продължават в купето да извикат:
„Я гледайте! Изглежда, че слязъл е старикът...“

Въпреки философския поглед Валери Петров винаги изхожда от конкретните неща, от житейските случки. Но творецът не прави една снимка на действителността. Той поглежда в съвсем обикновените неща от своя поетичен ъгъл, открива в тях красота. Всички негови произведения са потопени в неповторима поетична атмосфера, която издава личното обаяние на своя създател.

Валери Петров винаги е бил интелектуален писател, но неговата интелектуалност не е суха, пропита от сухи аргументи. Напротив — тя е благодатна почва, върху която пуска корени поетичността му. Поетът (и драматургът) винаги ни убеждава емоционално. Като съвременник на XX век Валери Петров не възприема нещата непосредствено и естествено, както природният човек на Русо. В неговото творчество се чувства уязвимостта на човека, крехкостта на неговите стремления. Човекът винаги е бил „само тръстика, най-крехкото от всичко съществуващо. Но той е мислеща тръстика!“ Тези думи на Паскал особено важат за човека на двадесетия век.

И нещо много важно за творческия портрет на Валери Петров — неговото постоянство към темата за младостта. От една страна, това се изразява във вечно младия поглед

на твореца, неговото неувяхващо учудване от света и непресъхващото му откривателство. От друга, това са младите герои, с които е населена драматургията на Валери Петров. Някои от тях са: малкото внуче от „Копче за сън“ (с което се запознаваме индиректно, но което е в центъра на вниманието и на основното действащо лице, дядото, и на читателя), Светльо от „Меко казано“, третокласникът Ванчо от „Бяла приказка“ и неговият съименник от „Рицар без броня“, Лъня от „Йо-хо-хо“, младите двойки от „Слънцето и сянката“, „Откъде се знаем?“, „Първи урок“, „Един снимачен ден“, „Когато розите танцуват“. Ето че списъкът е почти пълен. Мисля, че Валери Петров изобразява пролетта на човешките пориви и мечти, за да ни помогне, доколкото е по силите му, да ги запазим у себе си. Защото единствено тогава животът може да стане прекрасен.

Творбите на Валери Петров не остаряват! Не само защото писателят извайва с търпение и труд тяхната художествена тъкан. Макар да са почти винаги свързани с някакво конкретно събитие, авторът не остава само при случката. Тя е само поводът, за да изрази той това, което го вълнува. Писателят тръгва от частното, за да стигне до обобщения и философски прозрения. В центъра на неговите творби е човекът с неговите силни и слаби страни.

Валери Петров никога не се разграничава напълно от своите герои, той не ги гледа отгоре, а винаги е сред тях, част от тях. Произведенията му са пропити с неговата обич и себераздаване за другите.

Много характерен за художествения изказ на Валери Петров е символът. Няма негово драматургическо произведение, в което той да не присъства. Чрез символите авторът надраства дребните делнични проблеми, стига до философско обобщение за човешките взаимоотношения, за смисъла на живота.

Писател „Когато розите танцуват“ е изградена върху символа. Още заглавието ѝ е символично. Зрителят си задава недоверчивия въпрос: Нима розите могат да танцуват? Цялата пиеса има за задача да ни убеди не черозите наистина могат да танцуват, а че те наистина танцуват. Трябва само да имаш очи, за да видиш. Розите олицетворяват красотата в живота, техният танц — любовта, тяхното ухание — самия живот. Старецът пази розите за себе си. Чрез него Валери Петров ни показва егоизма на човека, неговата собственическа нагласа. Минавайки през много перипетии и превъплъщавайки се в други лица, старецът най-сетне разбира, че красотата не може да се хербаризира, че тя трябва да бъде свободна, за да дарява щастие на хората. Задачата, която Валери Петров си поставя, е не да утвърди някаква конкретна житейска позиция, а цялостното отношение на човека към живота — за да съхрани човекът човешкото у себе си, трябва винаги да има активна жизнена позиция.

Има един символ в пиесата, който поради своята фрагментарност може да се отнесе. Кавгата между Съпруга и Съпругата може да се превърне в раздяла завинаги. И тъкмо тогава се появява Носача с пианото. Той на всяка цена иска да предотврати раздялата. Защото толкова лесно могат двамата да се наранят, с един замах да изтрият това, което са градили с години. А любовта изисква грижи всеки ден. И ако двамата не се овладеят и извърлят „пианото“ на своята духовна близост и разбирателство, то ще се раздрънка непоправимо. И после никога няма да свири варно, ще издава фалша на техния живот. И няма да става за нищо друго, освен да държат цвета на него за пред гостите.

Уязвимостта на човека е обект на внимание и в „Рицар без броня“. И то не тази на възрастния, а на детето. Студенината, грубостта, еснафщината на големите могат да наранят непоправимо малкото с неговата голяма доверчивост. Никаква броня не може да го запази от негативните прояви в живота, от болката при съприкосновението с тях. Но за щастие детето има очи за красотата и вярва в нея. Кристалът, който Ваньо получава от вуйчо си, е символ на детската чистота, на детското желание за кристални отношения между хората.

Но животът неивнаги върви по нашите мечти и желания. Пешо от „Първи урок“ получава първия горчив урок в живота си — раздялата с любимото момиче поради

разминаване в техните житейски позиции. Героят тегърва ще получава уроци в живота, но този първи урок той никога няма да забрави.

За един от късните уроци разсъждава дядото от „Копче за сън“. Заети с неотложните си работи, възрастните нямат време за детето си. Дистанцията между тях и детето непрекъснато се увеличава. И в един миг, когато се уморят да бъдат ангажирани и се освободят от своя „творчески“ егоизъм, те ще разберат, че са сѐми. Така, както те са оставили детето си само и са го изхвърлили от кенгурската торба, когато то най-много е имало нужда от нейната топлина.

Така е постъпил бащата на френското момиче от „Слънцето и сянката“. Занимавайки се със своята страст — атомната физика, убеден в края на човечеството, той не е намерил малко топлина за дъщеря си. Затова сянката на опасността така упорито и последователно преследва момичето. Дори силата на любовта не е в състояние да разсее неговите страхове, заселили се у него от най-крехка възраст. Самото заглавие носи в себе си ключа за емоционално-нравственото съдържание на произведението. Има хора, които искат да хвърлят сянка върху човешкото разбирателство, върху най-съкровения човешко право — правото на живот. Дватама влюбени искат да няма никаква опасност за човешкото щастие, вярват, че Слънцето е по-силно от Сянката. Атмосферата в целия сценарий е вярна на тази идея. Многото различни хора на плажа представляват цялото човечество в миниатюр. Морето е символ на живота, вълните на индивидуалните човешки съдби (в разговора между момичето и момчето). Древната амфора, която двамата в преприятна си счупват, символизира крехкостта на човешката култура, необходимостта да се запази и съхрани за бъдещите поколения.

Освен символа Валери Петров възлага много и на детайла за своето художествено внушение. Ние познаваме неговото майсторство при изобразяване на конкретни картини и детайли. Още от лириката му („Палечко“, „Тавански спомени“ и др.). Да вземем за пример „Първи урок“ от драматургичните произведения. В него детайлите имат няколко функции. При срещите на Пешо и Виолета те отразяват силата на чувството и неповторимостта на първата любов. В по-общ план същите детайли в този киносценарий спомагат за изграждането на атмосферата на онова трудно време (1943 г.), когато фашистите са озверели, разбрияйки, че времето им е свършило. Някои от детайлите авторът използва и за контраст — да подчертае различие между стария, пошъл свят и бъдещия свят, възлѐтен в светлата идея. Когато интеллигентният Гърбушко пада убит до стълба, неговото тихо геройство контрастира с пошлите обявления, залепени на стълба.

Валери Петров има слабост и към отделната дума. По негови собствени признания в лириката си той римува онези думи, които са смислово и емоционално най-важни. Много често поетът поглежда думата от нов, необичаен ъгъл, привнася в нея ново съдържание. Понякога една дума в негова творба може да бъде ключ към разгадаване на основния авторов замисъл. Например в началото на поемата „В меката есен“ поетът много изкусно ни въвежда в темата, която ще разглежда — сравнение между минало и настояще, между минали нрави и съвременни. Чрез един аспект от тази богата и сложна тема поетът успява да стигне до по-общи изводи за живота на съвременния човек, за неговата психология. Валери Петров ни внушава бедния емоционален живот на съвременника чрез някои паразитни думи от неговия речник:

— Не сме се виждали почти от век!

— А бе така е, губи се човек.

— Защо не понаминете с другаря?

— А бе все мислех, но кога да сваря.

Семейство, служба. Ти пък намини!

— А бе ще мина сигур тези дни. . .

„А бе, а бе!“ И ни единичко слово!

Навсякъде това „а бе“ готово

да опрости човека до „АБ“,

изтривайки онуй, което бе,
онуй другарство и онази среща,
оназ вълна, оназ вълна гореща!

В края на тази поема Валери Петров използва същия похват. Поради звукова близост между две думи, той предизвиква контрастни представи у читателя — презрителното обръщение на турците към българите „гяури“ и прославящия България световно известен певец Гяуров. Така поетът отново свързва минало и настояще, но този път настоящето, основаващо се на миналото, е по-добро от него, със свои положителни характеристики.

В лириката отделната дума наистина има тежест. Но може ли да бъде същото и в едно драматургично произведение? Какво би могла там да направи отделната дума, когато има реплики, монолози. В драматургията на Валери Петров думата може да има много голямо значение. Например в „Откъде се знаем?“ чрез репликата на войничето, че „арестокрация“ идва от арест, ние разбираме много неща. Това е неувявящото остроумие на хората от народа, които в трудни моменти успяват да иронизират силните на деня. Ние усещаме дълбокото различие между двамата ремсисти и фашистите, моралното превъзходство на героите, тяхната действена омраза към врага. Освен това авторът индиректно ни внушава бъдещата съдба на народните убийци.

В пиесата „Честна мускетарска“ има една най-обикновена реплика, която може да се разбере в началото само дословно. Мадлен вижда, че Д'Артанян е изпуснал шпагата си, и се обръща към него: „Ти нещо изпусна май.“ Но като се има предвид, че похватът на Мадлен е всъщност само привидна, в мислите на вече остаряла мускетар нейните думи внушават друго значение. Глаголът „изпусна“ става носител на по-голямото съдържание. Авторът използва не само конкретното значение на глагола, но и неговото преносно значение. Читателят разбира героя — на средна възраст можеш да усетиш, че много неща по своя път си „изпуснал“ и че това „изпускане“ е безвъзвратно.

Но когато човек е млад, неустановеността на нещата, тяхната крехкост не го плаши. Защото все разчита, че май нещо хубаво ще му се случи в неговия май на живота:

Май нали е, виж го —
започва всичко с „май“,
при него никой нищо със сигурност не знай:
май люби, май не люби, май в ада си, май в рай
и твоят ум се губи във майската омая.

В драматургията на Валери Петров има едно изповедно начало. Тя е автобиографична в най-благородния смисъл на думата — свързана е с автора не по линията на възпроизвежданите събития, а чрез емоционалния си заряд, чрез моралните си и философски проблеми. Той не се стреми да създаде едно широко епично платно, а да открие душевността на индивида в съвременната епоха, неговото отношение към събитията, към хората, към света. Неговите произведения завладяват съзнанието на зрителя чрез емоцията, в тях няма анализъм в чист вид.

Драматургическите произведения на Валери Петров ни грабват със своята оригинална образност, психологически детайли, неповторима атмосфера. Те не са натруфени с нищо излишно, в тях личи изяществото на автора им. За Валери Петров напълно важат думите на Чехов за грацията: „Когато човек употребява за някое действие най-малък броя движения — това е грация.“

Така съвсем пестеливо, с няколко шрихи драматургът изгражда образите си. И те въпреки това са съвсем пълтни и убедителни, остават живи в нашето съзнание.

Някои от героите на Валери Петров притежават нещо от специфичната валерипетровска чувствителност. Такива са метеорологът от „Бяла приказка“, дядото от „Копче за сън“, Младия (и Стария!) от „Когато розите танцуват“ и дори съвсем младият Пешо от „Първи урок“. Валери Петров остава не само творчески млад, но той успява да съхрани млади сетивата и усещанията си. Затова той така поетично и развълнувано, много убедително извайва младите герои в творчеството си. Ние

трудно можем да разграничим кога авторът разбира своите герои, наблюдавайки ги отстрани, и кога той мисли като тях самите.

Драматургът Валери Петров не може да избяга от поета Валери Петров. В цялата му драматургия се чувствава една поетична основа. От една страна, това е лиричната настройка на някои негови герои (например двамата млади от „Слънцето и сянката“). От друга страна, това е самият поглед на автора, който винаги вижда нещата от един необичаен емоционален ъгъл.

Най-убедителен е Валери Петров, когато изразява мисълта си в стихове. Тогава се получава най-пълно единство между неговия интелектуализъм и емоционалност. Чести са неговите поетични островчета в пиесите и сценариите му. Те са свързани с драматическото действие, произхождат от него. Но те имат и самостоятелно звучене, своя собствена философска и емоционална тежест. Такава е песента на метеоролога от „Бяла приказка“, такива са и монолозите на Младия от „Когато розите танцуват“.

Чрез обитна лирична форма в своите драми Валери Петров успява да събере във фокус основната идея, по-добре да внуши основната концепция.

Много често темата се развива на етапи, получава различни варианти. Така тя се обогатява и усложнява. Чрез непрекъснатото повтаряне на една тема произведението получава някакъв лайтмотив, който през цялото време ни връща към най-важното според автора. А също така обединява отделните случки и събития в едно емоционално ядро. Валери Петров държи зрителя от началото до края в напрежение. Нещата, за които разказва, се навързват едно за друго, като предизвикват непрекъснато нашите асоциации.

Цялото творчество на Валери Петров е пропито от любов към човека. Поетът вярва, че корените на добродетелта не са изгнили (въпреки поувяхналата ѝ корона), че човек може да бъде направен щастлив единствено от човека. Единствено човекът може да бъде милостив, защото законите на природата са немилостиви. В цялото си творчество Валери Петров развълнувано търси онова ключо, което да отвори човешките сърца, да направи хората по-добри. Ние, читателите, разбираме, че това ключо не може да се намери паднало на пътя. Това златно ключенце — съвсем крехко и нежно — е някъде у всеки от нас.

Значи така ни се струва

понекога черен светът.

Хора, недейте тъгува —

добрите писма са на път.